

Standardizirani kompetenčno usmerjeni pisni
zrelostni izpit/zrelostni in diplomski izpit

18. maj 2016

Slovenščina

Komentar k nalogam

Tema:	Delo nekoč in danes
Naslov:	Oton Župančič: <i>Žebljarska</i>
Besedilna vrsta:	Interpretacija besedila
Obseg:	360–440
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	–
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Funkcije besedila/Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	informiranje, analiziranje, argumentiranje
Pomembno jedro sporočilo (pomembna jedra sporočila)/posamezna sporočila priloženega besedila:	Žebljarska pesem je socialna pesem, ki razkriva bedo in težek položaj delavcev.
Možnosti za delovno nalogo 1: Analizirajte ...	Župančičeva pesem je oblikovno bogata; pričakuje se, da odkrijejo kandidatke in kandidati večino pesniških sredstev v pesmi. • 6 kitic različnih dolžin • metrum: v osnovi trizložna stopica (amfibrah), menjava v jamb (pol treh, pol treh), svobodni verz (npr. Smo jih v polje sejali?; Pa ondan sem pred zrcalom postal) • rima: ponavljanje istih zlogov (ene, éh); vmes rimane vrstice: sključeni – izmučeni (v večjem razmiku), v zaporedni rimi (postal – koval, greh – treh) in oklepajoči rimi (sejali – nebo – cveto – kovali) • soglasniški stik: žareči žebliji; žebliji, žebliji • enjambement/prestop • ponavljanje: ponovitev besed, ponovitev vrstice/refren, ponovitev stavčne strukture (o, kakor da) • obrnjen besedni red/inverzija: od štirih do ene, do osmih od treh; voda nam kolesa, mehove nam žene • odprti konec: tropičje • retorično vprašanje: Smo jih v polje sejali? • metafora/podoba/slika: sejanje žeblijev v polje, žebliji cvetijo • lirski subjekt: mi = fantje, možje, dekleta, žene – smo izmučeni, delo nas zaznamuje (po sebi kovati, kakor da bi ves dan delal greh); jaz = stojim pred ogledalom, se sprašujem o smislu svojega dela

	• kontrastiranje: narava – delo v tovarni (rumene zarje, zelene trate – žareči žebli, po sebi kovati, voda/mehovi/delo nas žene) • zgradba: opisovanje dela v tovarni; posledice napornega dela za delavce; posledice napornega dela za posameznika/lirski subjekt; nadaljevanje opisa dela v tovarni z odprtim koncem (tropičje) Pesmi je dodana razlaga treh besed: • méh: naprava, ki ob stiskanju in raztegovanju dovaja za orenje potrebni zrak • naklo: starinski izraz za nakovalo, delovno orodje kovačev; nemško: Amboss • ondán: pred nekaj dnevi, pred kratkim Opazno je besedje s področja tovarniškega dela/težke industrije: nakla, mehovi puhajo, kolesa, kovati, žebli, voda poganja stroje.
Možnosti za delovno nalogo 2: Interpretirajte ...	Pričakuje se individualno razumevanje vsebine pod vidikom teme o delovnih pogojih. Pri tej nalogi je v ospredju delo nekoč. Širše pričakovanje: razumevanje je podprto s citati; vključevanje literarnega znanja (slovenska moderna, simbolizem) in zgodovinskega vedenja (industrializacija, razvoj dela/delovnega časa, otroško delo)
Možnosti za delovno nalogo 3: Aktualizirajte ...	Pri tem delu naloge se pričakuje individualna aktualizacija glede na temo (npr. kakšni so delovni pogoji danes, globalizacija – države v razvoju, nova delovna področja – računalniki in medmrežje).

Tema:	Delo nekoč in danes
Naslov:	Zadovoljstvo pri delu
Besedilna vrsta:	Povzetek
Obseg:	360–440
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	Povod: Priprava intervjuja za dijaški časopis oz. za projektno nalogo z naslovom <i>Mladina in delo</i> . Naslovnik: Dijakinje in dijaki na šoli
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Funkcije besedila/Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	informiranje
Pomembno jedro sporočilo (pomembna jedra sporočila)/posamezna sporočila priloženega besedila:	Misli v intervjuju: - Slovenci ne delajo premalo, res pa je, da deloma manj eficientno, ker morajo mnogi slovenski delavci delati dvojno, da preživijo. Obenem niso motivirani za delo, ker – v primerjavi z Evropo – večji del ne pričakuje, da bo svoje delo še opravljal po 50., 60. letu starosti. - Dr. Dodič Fikfak še ni nikomur priporočila dodatnih sredstev za povečanje koncentracije, ker je nevarnost odvisnosti. Priporoča pa čimprejšnje telesne in duševne dejavnosti za ohranitev čilega duha in telesa. Človeka je treba pripraviti na to, da lahko dela do 65. leta. - Tendenci, da se vsa odgovornost za zaščito pred stresom preloži na posameznika, se zdravnica za delo upira, tudi okolje mora omogočati zdravo izbiro. V nasprotju z ZDA, kjer ne poskrbijo za delavca, ki ni več funkcionalen, težimo tu/pri nas/v Evropi k temu, da tudi podjetje prispeva svoje, da bo za delavce tam prijetno delati in ustvarjati. - Od leta 2008 opaža dr. Dodič Fikfak pri ljudeh, ki pridejo k njej, izrazit strah pred izgubo službe in nezaupanje do drugih, ki želijo pomagati (zdravnikov, varnostnih inženirjev, vodstva podjetij). Velik problem je nezadovoljstvo, pesimizem. Zagotavljanje osnovne motivacije za ustvarjanje pa je tudi stvar okolja in politike. - Depresije so narasle. A strah pred odpustom povzroča, da hodijo ljudje bolni v službo in nič ne ukrenejo proti bolezni. Potem so sicer navzoči, a tudi neučinkoviti. Naraslo je jemanje antidepresivov – tudi brez recepta, kar od znanca. - Mobing je lahko način pripraviti človeka do tega, da bo dal odpoved. A kam naj gre? Če odide, je lahko še huje. Konkretna pomoči pa ni, ker je država nima. Vendar je treba nujno nekaj narediti, da se ljudje spet veselijo prihodnosti.

	• Iz raziskav je mogoče razbrati, da lahko povzročajo večje spremembe v konkretnem delovnem okolju zdravstvene motnje. Pod bistveno večjim stresom so tudi tisti, ki ostanejo v podjetju po množičnih odpuščanjih, in pogosti iskalci zaposlitve. Vse manj je rednih služb, vse več – predvsem mladih – ljudi živi od pogodbe do pogodbe, kar pomeni stalen stres. • Sprijaznjenje s situacijo pa je enako izgubi motivacije, navdušenja. Negativni stres nas ne spodbuja, pozitiven stres, ko veliko delaš in si na koncu uspešen, potrjen, pa nam daje spodbudo za novo razmišljanje.
Možnosti za delovno nalogo 1: Navedite ...	Informacije o priloženem besedilu: • intervju z zdravnico dr. Metodo Dodič Fikfak • naslov: <i>Delavci ne morejo biti zadovoljni na ukaz</i> • objava na spletni strani revije <i>Mladina</i>, 13. septembra 2013 – prevzeto: 7.11.2013 • avtor: Borut Kranjc Primer skrajšane informacije: Borut Kranjc, novinar revije <i>Mladina</i>, se je septembra 2013 pogovarjal z zdravnico dr. Metodo Dodič Fikfak o zadovoljstvu v službi/pri delu.
Možnosti za delovno nalogo 2: Povzemite ...	Intervju z zdravnico za delo obsega 1.356 besed. Vsebinska zgradba/teme, o katerih se govori: • Slovenci in delo • Poživila in zdravila za boljše opravljanje dela • Posameznikova ali družbena odgovornost za zaščito pred stresom • Strah pred izgubo službe vzbuja nezaupanje in jezo • Iz strahu na delo bolni (depresije) • Mobing (= trpinčenje), da odpoveš službo • Manjša varnost zaposlitve je več stresa • Negativni in pozitivni stres Ocena, katere so glavne izjave oz. misli intervjuja, je individualna; nanjo vpliva tudi dolžina povzetka (ok. 400 besed). Pričakuje se torej izbor iz zgoraj navedenih tem oz. misli intervjuvanke.

Možnosti za delovno nalogo 3: Pojasnite ...	Po povzetku glavnih izjav oz. misli intervjuja (individualna izbira) se v tem delu besedila pojasnijo/navedejo/izpostavijo nasveti zdravnice za medicino dela, ki veljajo tako za posameznika kakor za družbo: • Čim prej je treba začeti s telesnimi in duševnimi aktivnostmi, ker ohranjaš čil duh in čilo telo tudi v starosti. • Posameznikovi ukrepi so pomembni, a tudi okolje mora prispevati zdravo izbiro. • Potrebno je zaupanje sodelavcu, zdravniku, varnostnemu inženirju, vodstvu podjetja. • Treba je ustvariti take razmere, da so ljudje zadovoljni, tudi če je težavno. • Potrebno je ustvariti več rednih služb namesto delnih zaposlitev. • Potrebujemo entuziazem/navdušenje in pozitivni stres, ki nastane po naporu, za katerega pa doživiš uspeh in potrditev. Zdravničini nasveti so včasih »skriti« v odgovorih, ko navaja negativne posledice in primere. Zato je mogoče najti še katerega, npr. v zvezi z odsvetovanjem poživil, ravnanjem v primeru mobinga.
--	--

Tema:	Jezik in kultura
Naslov:	Jezik je odvisen od kulture
Besedilna vrsta:	Govor
Obseg:	450–550
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	Povod: Govor na šolski prireditvi ob kulturnem prazniku Naslovnik: Dijaki in profesorji šole
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Funkcije besedila/Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	informiranje, argumentiranje
Pomembno jedro sporočila (pomembna jedra sporočila)/posamezna sporočila priloženih besedil:	Jezik je lahko izraz pripadnosti kulturi, kultura se odraža v jeziku.
Možnosti za delovno nalogo 1: Povzemite ...	Misli ob kulturnem prazniku za časopis <i>Nedelja</i>: • slovenska beseda na Koroškem izginja, • praznovanje Prešernovega dne ne bi imelo smisla, če ne bi obstajalo upanje, da se bo slovenska beseda ohranila, • želja, da bi Slovenci vzpostavili odnos do svoje kulture in da bi od besed prešli k dejanjem, • narodni praznik je praznik zaradi jezika, • Prešeren je bil izobražen, več tujih jezikov, pa je vseeno ostal Slovenec, zvest slovenski besedi. Govor predsednika Krščanske kulturne zveze: • Zgodba v podjurskem narečju o ženi, ki je pazila, da ogenj ne ugasne, na stara leta pa je s tem prenehala. • Dve težišči organizacije: skrb za domačo govorico v družini ter povezovanje slovenske narodne skupnosti s Slovenci v sosednjih državah in po svetu. • Ohranjanje kulture in narodne zavesti je naloga vsakega posameznika. Izpoved zamejskega Slovenca iz Benečije o lastni izkušnji ohranjanja slovenščine in negovanju slovenske kulture. Kultura se izraža v jeziku, govoru, v praznovanju pusta, v ljudskem petju, v ljudskem pripovedništvu.

Možnosti za delovno nalogo 2: Razložite ...	Pričakuje se predvsem individualna obdelava teme. Nekaj iztočnic iz priloženih besedil: • Kultura se izraža v jeziku, govoru, v praznovanju pusta, v ljudskem petju, v ljudskem pripovedništvu. • Jezik je lahko izraz pripadnosti kulturi, jezik ima identifikacijsko vlogo. • Izraz kulture v povezavi s slovenskim jezikom so tudi narečja.
Možnosti za delovno nalogo 3: Primerjajte ...	Pričakuje se predvsem individualna obdelava tistega dela naloge, ki vključuje lastno koroško izkušnjo, ter samostojna in prepričljiva primerjava položaja slovenske kulture in slovenskega jezika na Koroškem s sporočilom izhodiščnega besedila. Izjave Mitje Tulla: • On je Beneški Slovenec, oče je Tržačan, mama pa Benečanka. • V družini govorijo slovenščino in slovensko narečje. • Všeč mu je, da se s starejšimi osebami lahko pogovarja v narečju. • Zaskrbljen je, ker mnoge družine ne prenašajo svoje slovenske kulture na lastne sinove ...
Možnosti za delovno nalogo 4: Razpravljajte ...	Pričakuje se predvsem individualna obdelava teme, samostojna in prepričljiva predstavitev in utemeljitev izbranih možnosti, kako lahko pazimo na jezik in kulturo.

Tema:	Jezik in kultura
Naslov:	Koliko kulture potrebuje človek?
Besedilna vrsta:	Komentar
Obseg:	270–330
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	Povod: Objava komentarja ob kulturnem dnevu v tedniku <i>Nedelja</i> Naslovnik: Bralke/bralci tednika <i>Nedelja</i>
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Funkcije besedila/Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	informiranje, argumentiranje
Pomembno jedro sporočilo (pomembna jedra sporočila)/posamezna sporočila priloženega besedila:	Kultura človeka plemeniti, ga dela boljšega, ga dviguje nad žival ...
Možnosti za delovno nalogo 1: Povzemite ...	Kultura človeka ovrednoti, razvedri, mu odpira obzorja. Kultura pomeni: knjigo, petje, ples, predstave, glasbo, risbo ... Kultura je tista, ki prinaša užitek, združuje, izostruje čut za jezik, izboljšuje svet ...
Možnosti za delovno nalogo 2: Presodite ...	Pričakuje se predvsem individualna obdelava teme, samostojno in prepričljivo predstavljeno mnenje o tem, ali kultura človeka res plemeniti in ga dela boljšega ter ga s tem dviguje nad žival ... Nekaj predlogov: • Kultura, umetnost itd. so izraz notranje moči nekega naroda. • Kultura nam omogoči, da obiščemo drugačne prostore, o njih razmišljamo, se nanje odzivamo, v njih uživamo in se od njih učimo ... • Prostor v kulturi je neomejen, človeka osvobaja, mu širi obzorja, omogoča individualni razvoj ...
Možnosti za delovno nalogo 3: Razpravljajte ...	Pričakuje se predvsem individualna obdelava teme, samostojno in prepričljivo razpravljanje o lastni zavzetosti za kulturo in udejstvovanju na kulturnem področju.

Tema:	Svoboda
Naslov:	Ima svoboda meje?
Besedilna vrsta:	Razprava
Obseg:	405–495
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	Povod: Zapis misli kot priprava na sodelovanje pri razredni okrogli mizi s temo <i>Ima svoboda meje?</i> Naslovnik: Sošolci/sošolke in drugi prisotni na okrogli mizi
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Funkcije besedila/Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	(informiranje), argumentiranje
Pomembno jedro sporočila (pomembna jedra sporočila)/posamezna sporočila priloženega besedila:	Priloženo besedilo se navezuje na teroristični napad na uredništvo pariške satirične revije Charlie Hebdo 7. 1. 2015. Krušičeve misli: Teroristični napad se je zgodil prav v Parizu, kjer so se rodile razsvetljenske ideje o svobodi in enakosti vseh ljudi. V nasprotju s temi temeljnimi idejami Zahoda pa so nastali protesti proti tujcem. Najprej je doživljal vsega obsojanja vredni atentat kot dejanje skrajnega islama proti Zahodu, pri čemer je Zahod žrtev, islam pa storilec. A zadeva zanj ni več tako črno-bela, pri čemer je treba kruti in nečloveški napad seveda obsoditi kot neopravičljivo dejanje. Sprašuje se o počutju velikih množic – v evropsko družbo integriranih – islamskih vernikov ob karikaturi zanje najbolj svetega preroka. Ali so pri karikiranju mislili na to, da je njihov smisel za humor drugačen od evropskega? Kaže, da ne, saj v Franciji očitno marsikdo ne razume, da se Francozi smejejo nečemu, kar muslimane globoko prizadene. Javne reakcije muslimanov na to žalitev ni bilo, ker jim daje Francija kruh in želijo živeti mirno, skrajneži pa so reagirali z nasiljem. Krušič dodaja še nekaj: Legitimen namen politične satire je smešiti politične centre moči, npr. Rimsko katoliško cerkev. Muslimani v Evropi pa so na obrobju, niso »center moči«, zato vidi smešenje zapostavljene manjšine v srcu Evrope na njej svetem področju kot brezčuten pritisk nanjo.

	Če še upoštevamo vojaške in politične ukrepe Zahoda proti centrom moči islamskih skrajnežev, se vidi, od kod je sovraštvo islama do Zahoda in zakaj odhajajo zahodnoevropski državljani med islamske skrajneže. Po njegovem »ni znak visoke civilizacijske zavesti, če zahtevaš svobodo le zase, svoboda drugega, ki sobiva s teboj, te pa ne zanima«, kar nasprotuje tudi vrednotam francoske revolucije: svoboda, enakost, bratstvo.
Možnosti za delovno nalogo 1: Povzemite ...	Priloženo besedilo obsega 784 besed. Povzetek je mišljen kot uvod v nadaljnjo razpravo/nadaljnje individualno razmišljanje o temi svobode. Kratek povzetek seveda lahko zajame le del zgoraj navedenih Krušičevih misli.
Možnosti za delovno nalogo 2: Prikažite ...	Pričakuje se individualno ponazarjanje povezave med trditvijo, da je svoboda medijev ključna za obstoj demokracije, in pomislekom, ali je v medijih oz. nasploh dovoljeno vsakršno karikiranje stvari, oseb in vsebin. Enostavna povezava (brez ponazorila/prikaza/primera): Svoboda medijev je ključna za obstoj demokracije in zato je v njih dovoljeno vsakršno karikiranje stvari, oseb in vsebin.
Možnosti za delovno nalogo 3: Razpravljajte ...	Pričakuje se individualna razprava o modelih človekove svobode na osnovi samostojno izbranih primerov.
Možnosti za delovno nalogo 4: Presodite ...	Pričakuje se individualna ocena z ustrezno utemeljitvijo. Mogoča je tudi navezava na izhodiščno besedilo, da »se svoboda posameznika konča tam, kjer se začne svoboda drugega« ali »ne zahtevaj svobode le zase, temveč zanimaj se tudi za svobodo drugega, ki sobiva s teboj« ali na misel »svoboda medijev je ključna za obstoj demokracije«.

Tema:	Svoboda
Naslov:	... in potem v zlato svobodo!
Besedilna vrsta:	Pismo bralke/bralca
Obseg:	315–385
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	Povod: Maturant/ka reagira na v reviji <i>Vzgoja</i> objavljeno pismo neke učiteljice v obliki pisma bralke/bralca. Naslovnik: Bralke/bralci revije <i>Vzgoja</i>
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Funkcije besedila/Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	argumentiranje
Pomembno jedro sporočilo (pomembna jedra sporočila)/posamezna sporočila priloženega besedila: Možnosti za delovno nalogo 1: Obnovite ...	V pismu bralke/bralca se pričakuje navezava na izhodiščno besedilo. Obnova vsebine naj bo kratka, težišče je v ocenjevanju in komentiranju. Primer: V reviji <i>Vzgoja</i> , ki je izšla marca 2012, navaja neka učiteljica nagovor kolegice maturantkam in maturantom pred začetkom pisnega maturitetnega izpita, v katerem jim priporoča zabavo za zabavo do konca septembra. Naj uživajo, namesto da bi hiteli s študijem, poroko in otroki. Življenja naj si ne uničijo z garanjem, ampak naj uživajo. Možnost prehoda na glavni del: Učiteljica kolegici ni neposredno ugovarjala; sprašuje, kaj narediti v taki situaciji. Odločil/a sem se napisati pismo bralke/bralca.
Možnosti za delovno nalogo 2: Ocenite ...	Učiteljin monolog privede bralko/bralca k misli, da učiteljica ni srečna, zadovoljna in svobodna, ker ni uživala mladosti in hitela s študijem, poroko in družino. Sprašuje se, za koga je tako hitela, toliko delala, garala, norela. Ni se »nagradila« za vse učenje med pripravami na maturo, ni uživala trenutka, ampak samo mislila na to, kar jo še čaka – to ji je zdaj žal. Možnost: S tem, da je maturantkam in maturantom povedala svoje misli, se je učiteljica osvobodila bremena, ki jo je težilo; s svojim nasvetom jim želi pomagati, da ne bi ubrali njene poti, o kateri misli, da ni prava.

Možnosti za delovno nalogo 3: Komentirajte ...	Pričakuje se individualno komentiranje učiteljičinega razmišljanja. V besedilni vrsti »Pismo bralke/bralca« ni pričakovati razpravljanja za ali proti, temveč bolj ukvarjanje z enim glavnim argumentom. Nekaj možnosti odgovorov na vprašanje »<i>Vam bo opravljena matura zares omogočila popolno svobodo, kjer bosta vladala prostost in žur?</i>«: • Matura bo omogočila popolno svobodo, saj je vstopnica v svet odraslih, ki sami odločajo o svoji življenjski poti in jim dneva ne določa šolski urnik. • Tako svoboden kot po maturi nisi nikoli več v življenju. Zato je treba čas po opravljeni maturi izkoristiti za zabavo in naj ne mislimo na prihodnost. • Po maturi je na vrsti zabava kot nagrada za učenje – a le za čas počitnic, potem sledi študij/delo. • Po maturi sledi počitniško delo, nato pa študij – časa za zabavo ni. • Opravljena matura je le majhen korak na nadaljnji življenjski poti. Navedba misli in predstav: na nižji ravni golo naštevanje (npr. Po maturi bomo šli na maturitetno potovanje, potem bom delal v turističnem podjetju, jeseni pa začel študirati), na višji ravni z ustreznim argumentiranjem (npr. Po maturi bomo šli na maturitetno potovanje, ker je pomembno, da še enkrat, verjetno zadnjič, preživimo nekaj časa v razredni skupnosti. Za financiranje študija pa me potem čaka počitniško delo v turističnem podjetju kot vodič. To pa je obenem priprava za študij jezikov in kulturologije.).
--	---